

Pétervári Zsolt

Erőszak és politika

Avagy robbantások és megveretések politológiai szempontból

Csintalan Sándor 2007. végi megverése és az azzal közel egy időben történt, illetve akkoriban nyilvánosságra hozott, baloldali célpontok ellen irányuló támadások kapcsán (pl: az épülő Kóka-villára dobott Molotov-koktél, a III. kerületi MSZP-központ épületének megrongálása, a Hiller István házára leadott lövések) jogosan merül fel a kérdés a közvélemény nagy részében: mi lehetett a támadók *politikai* célja mindezzel. Hiszen az indíték mindegyik esetben elsősorban, illetve szinte kizárólag, politikai lehetett.

A fentiekből következően a Csintalan-ügyben indított rablás elleni rendőrségi nyomozás tényét az alábbi elemzés szempontjából könnyen negligálhatjuk. Az erőszakos bűncselekményt azóta magára vállaló, magát Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Hadseregnek nevező, illegális csoportosulás fellépése (és a sértett első nyilatkozatai) a felületes szemlélő számára az esetet egy szélsőjobboldali szervezet rémtettének mutatja. Ezzel szemben érdemes az ügyet egy ettől gyökeresen eltérő értelmezési keretben szemlélni; vagyis a magyar politika elmúl legalább tíz éves „botrány-krónikájának” részeként értékelni.

A politikai botrány funkciója lehet egy párt-hátország kohéziójának erősítése, a versenytársak népszerűségének erodálása, új (általában a bizonytalanok köréből érkező) választói csoportok megszólítása, vagy a közvélemény figyelmének elterelése. A hazai közéletben a '97-es Tocsik-botrány volt az első, bizonyos politikai aktorok érdekeinek megfelelően felépített, „kreált” politikai ügy. Már ezen első botrány is magán viseli a későbbiek vonásait: kirobbantójának (népszerűség-csökkenés vagy stagnálás miatt) szüksége volt egy *ténylegesen létező* eseményre, melynek valóságos jelentőségét a média segítségével felnagyíthatta.

Ezt követően válnak gyakorivá a hasonló jellegű ügyek Magyarországon: a Tocsik-botrány utáni év Fenyő János, közismert média-vállalkozó, meggyilkolásával vette kezdetét (az indítékok és az elkövetők tekintetében azóta sem tisztázott merénylet valószínűleg a kormánypárti VICO média birodalom, tulajdonosa általi tervezett, jobbra pozicionálásával

függött össze). '98 első felében (miként az alábbi táblázatban is látható) több mint harminc robbantásos bűncselekmény történik hazánkban (túlnyomó többségük a fővárosban), melyek mindegyike lehetőséget adott az ellenzéki erőknek, hogy azokat a közbiztonság általános helyzetére vetítsék ki.

Ezek sorában külön csoportot alkotnak az FKgP-elleni robbantásos bűncselekmények: '98-márciusában a párt Belgrád rakparti székházánál találtak pokolgépet, majd négy nappal később Torgyán József házában robbant bomba (mindkét eset részleteit a táblázat tartalmazza). A Kisgazdapárt a választásokat megelőző egy évben folyamatosan csökkenő népszerűségének növelésére kívánta felhasználni e bűncselekményeket. Torgyán kifejezetten a baloldal ellene irányuló merényletének nyilvánította a fenti (később részben a szlovák titkosszolgálatnak tulajdonított) robbantásokat.

'98 májusában, közvetlenül az országgyűlési választást megelőzően, a szocialisták elleni versenyben némileg lemaradó FIDESZ-MPP egyik prominensének, Szájer Józsefnek, a lakása előtt robbant bomba. A fiatal demokraták a kampány ezt követő szakaszában (például a miniszterelnöki vitában) hitelesebben képviselheték a közbiztonság helyzetének romlását, aminek későbbi győzelmük is nagyban tulajdonítható.

Az Orbán-kormány ciklusának első jelentős, máig sem tisztázott, ügye az Aranykéz utcai robbantás volt, melynek célpontja az alvilági körökben ismert vállalkozó Boros Tamás volt. A hazánk történetének első civil áldozatokat is követelő merénylete kifejezetten alkalmas volt a kormányváltást követően egyébként is ingatag közéleti viszonyok összezavarására, a rövid távú kormányzati tervek lassítására. *A FIDESZ-kormányzás éveiben hasonló, figyelemelterelési célzattal kreált, ügyekre nem került sor,* azonban a 2002-es választások környékén nagy társadalmi felháborodást magával vonva újratekődnek az erőszakos események: április 21-én a közkedvelt exlabdarúgót, Simon Tibort, támadói a nyílt utcán verik agyon. Az Aranykéz utcai robbantás és ezen eset keretbe foglalja Pintér Sándor belügyminiszterségét, melynek során nem történtek hasonló bűncselekmények. A kampány folyamán a közös listát állító jobbközép kormánypártok többek között az ügy kapcsán aktuálissá váló rendpárti retorikájuknak köszönhetően a második fordulóban jelentős mértékben ledolgoztak baloldalhoz képesti hátrányukból.

A balközép 2002-es győzelme után látványosan megnő a kezdettől fogva kreálnak-tűnő ügyek száma, ide sorolható Szász Károly (véltetően a Kulcsár-ügyben folytatott PSZÁF-

ellenőrzés miatti) megverése 2003. nyarának elején, majd ezt követi az ál Teller-levélnek a vezető baloldali sajtóorgánumban történő közlése (ami később a főszerkesztő székébe kerül). Nem hagyható ki a felsorolásból (a napjainkra teljesen a névtelenség homályába bújó) Bácsfy Diana sem, kinek személyével több, mint egy évig a szélsőjobboldali veszély aktualitását kívánta demonstrálni a szociálliberális média. Ezen, Medgyessy-kabinet alatti, ügyek közös nevezője, hogy mindig akkor jelentek meg a közbeszéd napirendjén, mikor a balközép kormánypartok népszerűsége mélypontra jutott, vagy (mint leginkább az első esetben) egy vélhetően hamarosan kirobbanó, a kormány számára kedvezőtlen ügyről kellett előre elvonni a közvélemény figyelmét.

Azonban a politikai célzattal kreált vagy befolyásolt ügyek legnyilvánvalóbb példája a 2005. májusi ún. Mortimer-ügy volt, ami minden bizonnyal a köztársasági elnök-választás szocialista fiaskójának elfedésére szolgált a fasiszta, illetve rasszista-veszély felélesztésének eszközével (az ügy résztvevőinek és háttérének rövid ismertetését a mellékelt táblázat tartalmazza).

A szélsőjobboldali (antiszemita, homofób, rasszista, ksenofób) veszélyre való tudatos és folyamatos kormányzati hivatkozás a második Gyurcsány-kabinet eddigi időszakát is végig jellemezte. Gondoljunk például a homoszexuális-felvonulással szembeni ellentüntetés mértékének és radikalizmusának felnagyítására, vagy a tavaly őszi megmozdulásokon, valamint a társadalombiztosítási reform elleni jelenlegi tüntetéseken megjelenő antiszemita jelszavakat skandáló provokátorokra. Ez utóbbi (véltetően kreált) jelenségek előfordulásuk gyakoriságát tekintve megelőzik bármelyik korábbi időszak ügyeit.

Az MSZP-SZDSZ koalíció (miként a legutóbbi országgyűlési kampány során is tette) kormányzásának másfél évében többször hivatkozott (állítólagos titkosszolgálati jelentésekre alapozva) robbantásos bűncselekmények veszélyére, mikor ellenzéki rendezvények elhalasztását kérte (lásd táblázat). A 2006. őszi önkormányzati választások fideszes nagygyűlésének akadályozása két célt szolgálhatott: egyrészt a szélsőséges csoportok megjelenésének és azok erőszakos cselekedeteinek a jobboldali „utcai politizálás” következményeként való láttatását, másrészt a FIDESZ egészének távlatilag a radikalizmussal (sőt a jobboldali szélsőségességgel) történő azonosítását a tágabb hazai és európai közvélemény előtt.

Az előzmények fényében nem meglepő, hogy az tavalyi év sem maradt a közvéleményben hasonló kételyeket ébresztő események nélkül. A megszorító intézkedések (elsősorban a közüzemi díjak radikális emelése, valamint a vizitdíj bevezetése) miatti baloldali népszerűségvesztésből a jobboldal iránt a társadalom számottevő részében tradicionálisan meglévő félelem felélesztésével próbálkozó kormányzat (jelesül Szilvássy György titkosszolgálatokat felügyelő akkori kancellária miniszter) már az év elején bejelentette, hogy bizonyos szélsőjobboldali csoportok a közintézmények elleni támadásokat készítene elő. (Többek között az országház előtti kordon fenntartásának szükségességét is erre hivatkozva támasztották alá az illetékesek). Szilvássy bejelentését követően ismeretlenek rálöttek a Teve utcai rendőr székházra.

A mögöttünk hagyott év derekán az egészségbiztosítási reform miatt kiéleződő koalíciós feszültségekkel, illetve az év végén bevezetendő modell részleteiről folytatott egyeztetésekkel, azonos időben állítólag elrabolják és megverik Kármán Irént, az olajügyeket feltáró közismert újságírónt. (Az oknyomozó újságíró első nyilatkozataiban az olajozásért elsősorban a jobboldalt tette felelőssé.)

Ezen, csaknem tíz évet felölelő, értelmezési keretbe illeszthetők a tavalyi év végi erőszakos események, melyek kapcsán megállapítható, hogy a társadalombiztosítási törvény szavazását közvetlenül megelőző, a szocialista frakció tagjaira és a sztrájkot hirdető szakszervezetek vezetőségére nehezedő (gyakran a demokratikus szabályokat is áthágó) kormányzati nyomást voltak hivatottak elfedni a közvélemény figyelmének elterelésével.

A '98 elejétől kezdődő korszakot vizsgálva leszögezhető, a nagy valószínűséggel kreált (vagy elkövetésük óta feltáratlan) ügyek *elsősorban baloldali kormányok alatt fordultak elő, és többnyire a szocialisták számára voltak előnyösek.* Szinte minden esetben látszólag a sértett félnek volt kedvező az adott bűncselekmény megtörténte, azonban középtávon a közvélemény szemében gyakran maga az áldozat került negatív megítélés alá (pl: az FKgP népszerűsége tovább csökkent a robbantásokat követően), mert a szavazók bizalma együttesen (bár nem azonos mértékben) rendül meg a számukra nehezen magyarázható háttérű ügyek szereplőinek mindegyikében.

A fentiekből következően a Méltányosság Politikaelemző Központ bizonyítottan véli, hogy a kreált esetek túlnyomó többsége mögött nagy valószínűséggel az egykori állampárthoz, illetve a Kádár-rendszer titkosszolgálatához köthető hálózati személyek állnak

(akik közül többen jelenleg is a Szilvásy György felügyelete alatt lévő polgári titkosszolgálatok soraiban tevékenykedhetnek). Céljuk nyilvánvalóan nem a demokratikus rend veszélyeztetése, bár tevékenységükkel nagyban hozzájárulnak a liberális demokrácia politikai kultúrájának minőségi romlásához. Éppen ellenkezőleg: történeti és szocializációs okoknál fogva céljuk a (számukra kizárólag negatív vonásokkal rendelkező) jobboldal hatalomba történő visszajutásának megakadályozása. Az, hogy fellépésük mennyire spontán, vagy központilag szervezett a nyilvánosságra kerülő információk alapján napjainkban nehezen mérhető fel, és még kevésbé bizonyítható.

Az elmúlt évtized jelentősebb erőszakos politikai cselekményei

Esemény	Érintettek	Reakció	Háttér
1998. február 11-én ismeretlen támadó végez Fenyő János médiacézárral a Margit-híd budai hídfőjénél.	Fenyő János, Perczel Tamás, Horn Gyula, Kuncze Gábor	Horn reakciója miatti koalíciós feszültség (Magyarországon ma nincs közbiztonság).	Fenyő volt az ismert baloldali napilap, a Népszava tulajdonosa, több baloldali vezetővel is jó kapcsolata volt.
- 1998. március 12-én az FKgP Belgrád rakparti székháza előtt robbanószerkezetet találnak. - 1998. március 16-án robbantás történik Torgyán József, az FKGP elnökének rózsadombi társasházi lakásán. -1998. május 1-jén Szájer Józsefnek, a Fidesz alelnökének Futórózsa utcai lakása előtt pokolgép robban.	Torgyán József, Szájer József	Torgyán már korábban jelezte, hogy szerinte már 1994-ben merényletet terveztek ellene.	A korábban legnépszerűbb FKGP lendülete megtörik a '98-as választások közeledtével. A merénylet (kísérletek) a választások környékén történnek.
- 1998. első félévében körülbelül 30 robbantásos atrocitás történik. - 1998. július 2-án. A budapesti Aranykéz utcában pokolgép robban. Négy ember meghal, több mint húszan megsérülnek. A	Orbán Viktor, Pintér Sándor, Boros Tamás	Pintért kinevezik az Orbán-kormány belügyminiszterének. Az új kormány maffiaellenes törvényt és új rendőrségi koncepciót ígér.	Az Orbán kormány rendpárti ígéretei az utcai erőszak megfékezésére és az alvilág felszámolására

<p>merénylet célpontja és egyik áldozata a Boros Tamás néven ismert vállalkozó.</p> <p>2002. április 21-én a Mammutnál agyonverik Simon Tibor ex-ferencvárosi labdarugót.</p> <p>2005. május 8-án a Moszkva téren várakozó, magát Mortimernek nevező, férfi megsúrja a roma származású Patai Józsefet.</p> <p>- 2006. március 28-án Gyurcsány bejelenti, hogy szélsőségesek a parlamenti választások megzavarására készülnek.</p> <p>- 2006. szeptember 21-én az NBH szerint robbanás készül a FIDESZ önkormányzati kampányzáróján.</p> <p>2007. február 13. – géppisztollyal rálőnek a Teve utcai rendőrszékházra.</p>	<p>Simon Tibor, Pintér Sándor</p> <p>Mortimer, Patai József, Tamás Gáspár Miklós, Gyurcsány Ferenc</p> <p>Gyurcsány Ferenc, Szilvásy György</p> <p>Szilvásy György</p>	<p>A gyilkosságot, illetve az újra elszabaduló erőszakhullámot komoly társadalmi felháborodás követi.</p> <p>Gyurcsány a parlamentben „rasszista veszélyről” beszél, Tamás Gáspár antirasszista tüntetést szervez, miután a támadó romának vallja magát az ellenzék bocsánatkérésre szólítja fel Gyurcsányt.</p> <p>A merényletek közül egyik sem realizálódik, viszont lefűjják a FIDESZ szept.23-ra tervezett kampányzáróját.</p> <p>Szilvásy György már korábban bejelenti, hogy „szélsőséges csoportok” középületek megtámadására készülnek. Ezzel indokolják a parlament körüli kordont.</p>	<p>Pintér miniszterségét keretbe foglalja a '98-as erőszakhullám megfékezése és a 2002-es Simon ügy.</p> <p>A kormány politikai támadása az általa szélsőségesnek titulált FIDESZ ellen.</p> <p>A közélet kiemelkedő témája ekkoriban a köztársaságielnök-választás.</p> <p>A bejelentések politikai hátterét az országgyűlési és az önkormányzati választások, valamint az őszi beszéd következményei adják.</p> <p>A kormánypártok az ellenzéki radikalizmus következményeként láttatják a szélsőséges eseményeket.</p>
<p>2007. június 23-án megverik Kármán Irént, az olajüggekben nyomozó újságíró.</p>	<p>Kármán Irén, Sándor István</p>	<p>Az ellenzéki pártok azonnali, pártatlan vizsgálatot követelnek.</p>	<p>Kármán saját bevallása szerint az NBH megfigyelése alatt állt, ezek kapcsán merült fel Szilvásy szerepe az ellenzék szerint az ügyben.</p>